

НАПРЯМИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОМПАНІЙ

© 2014 КОРОГОВА О. О., БАЛАБА Я. О., СОРОКІН І. І.

УДК 339.92

Корогова О. О., Балаба Я. О., Сорокін І. І. Напрями інвестиційної активності транснаціональних компаній

У статті досліджено чинники і мотиви здійснення прямих іноземних інвестицій і напрямів інвестиційної активності. У роботі систематизовано погляди дослідників на сфері впливу транснаціонального бізнесу. Розглянуто тенденції напрямів потоків прямих іноземних інвестицій у світі, проаналізовано фактори передбачення глобального інвестиційного клімату. На прикладі транснаціональної компанії ROYAL DUTCH SHELL виявлено напрями стратегічного планування інвестицій, розглянуто динаміку приросту активів і зміни чисельності працівників корпорації. Відокремлено найбільш привабливі країни для вкладення транснаціонального капіталу. Особливу увагу приділено оцінці експансіоністської діяльності компаній транснаціонального бізнесу. Запропоновано відповідні рекомендації. Перспективами подальших досліджень у даному напрямі є визначення впливу прямих іноземних інвестицій на світовий економічний розвиток, а на концептуальному рівні існує потреба в уточненні деяких понять і їх логічного використання у практичній діяльності корпорацій.

Ключові слова: прями іноземні інвестиції, інвестиційна активність, транснаціональні компанії.

Рис.: 3. **Табл.:** 4. **Бібл.:** 10.

Корогова Олена Олександрівна – кандидат економічних наук, доцент, кафедра міжнародної економіки, Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут» (пр. Перемоги, 37, Київ, 03056, Україна)

E-mail: olenakorogodova@gmail.com

Балаба Ярослав Олександрович – студент, факультет менеджменту та маркетингу, Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут» (пр. Перемоги, 37, Київ, 03056, Україна)

E-mail: y.balaba@gmail.com

Сорокін Іван Інокентійович – юридичний радник, Компанія Shell Retail Ukraine (вул. М. Грінченка, 4, Київ, 03680, Україна)

E-mail: ivan.sorokin@shell.com

УДК 339.92

UDC 339.92

Корогова Е. А., Балаба Я. А., Сорокин И. И. Направления инвестиционной активности транснациональных компаний

В статье исследованы факторы и мотивы осуществления прямых иностранных инвестиций и направлений инвестиционной активности. В работе систематизированы взгляды исследователей на сферы влияния транснационального бизнеса. Рассмотрены тенденции направлений потоков прямых иностранных инвестиций в мире, проанализированы факторы предсказания глобального инвестиционного климата. На примере транснациональной компании ROYAL DUTCH SHELL выявлены направления стратегического планирования инвестиций, рассмотрена динамика прироста активов и изменения численности работников корпорации. Выделены наиболее привлекательные страны для вложения транснационального капитала. Особое внимание уделено оценке экспансионистской деятельности компаний транснационального бизнеса. Предложены соответствующие рекомендации. Перспективой дальнейших исследований в данном направлении является определение влияния прямых иностранных инвестиций на мировое экономическое развитие, а на концептуальном уровне существует потребность в уточнении некоторых понятий и их логического использования в практической деятельности корпораций.

Ключевые слова: прямые иностранные инвестиции, инвестиционная активность, транснациональные компании.

Рис.: 3. **Табл.:** 4. **Библ.:** 10.

Корогова Елена Александровна – кандидат экономических наук, доцент, кафедра международной экономики, Национальный технический университет Украины «Киевский политехнический институт» (пр. Победы, 37, Киев, 03056, Украина)

E-mail: olenakorogodova@gmail.com

Балаба Ярослав Александрович – студент, факультет менеджмента и маркетинга, Национальный технический университет Украины «Киевский политехнический институт» (пр. Победы, 37, Киев, 03056, Украина)

E-mail: y.balaba@gmail.com

Сорокин Иван Иннокентьевич – юридический советник, Компания Shell Retail Ukraine (ул. М. Гринченка, 4, Киев, 03680, Украина)

E-mail: ivan.sorokin@shell.com

Korogodova O. O., Balaba Ya. A., Sorokin I. I. Directions of Investment Activity of Multinational Companies

The article examines the factors and motives of foreign direct investment and directions of investment activity. We systematized the views of researchers in the sphere of influence of transnational business. The tendencies and directions of flows of foreign direct investment in the world, analyzed the factors predicting the global investment climate. On the example of a transnational company ROYAL DUTCH SHELL the areas of strategic investment planning were identified, the dynamics of growth of assets and changes in the number of employees of the corporation. We select the most attractive country for investments of transnational capital. Particular attention is paid to the assessment of the expansionist activities of multinational businesses. Proper recommendations were given. The prospect for further research in this area is to determine the impact of foreign direct investment in the world economic development, and at the conceptual level, there is a need to clarify certain concepts and their logical use in the practice of corporations.

Key words: foreign direct investment, investment activity, multinational companies.

Pic.: 3. **Tabl.:** 4. **Bibl.:** 10.

Korogodova Olena O. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Department of International Economics, National Technical University of Ukraine «Kyiv Polytechnic Institute» (pr. Peremogy, 37, Kyiv, 03056, Ukraine)

E-mail: olenakorogodova@gmail.com

Balaba Yaroslav O. – Student, Department of Management and Marketing, National Technical University of Ukraine «Kyiv Polytechnic Institute» (pr. Peremogy, 37, Kyiv, 03056, Ukraine)

E-mail: y.balaba@gmail.com

Sorokin Ivan I. – Legal Adviser, Company Shell Retail Ukraine (vul. M. Grinchenka, 4, Kyiv, 03680, Ukraine)

E-mail: ivan.sorokin@shell.com

Прямі іноземні інвестиції (ПІІ) займають особливе місце серед різноманітних форм міжнародного руху капіталу. Це зумовлено можливістю забезпечення управлінського контролю над об'єктом капіталовкладень, максимальною реалізацією цільової функції компанії, супутнім трансфером технологій, підвищенням конкурентоспроможності продукції, сприянням соціально-економічній стабільності суспільства. Транснаціональна компанія переносить за кордон не сам товар, а процес інвестування, поєднуючи його із закордонною робочою силою у рамках міжнародного виробництва.

Проблемі розгляду напрямів інвестиційної активності транснаціональних компаній (ТНК) присвячено праці Н. А. Навроцької [1], Дж. Даннінга та Саріанни Ландан [2], Шкурупія О. В. [3] та ін.

Виходячи з актуальності теми метою статті є аналіз сучасних тенденцій прямого іноземного інвестування та дослідження проблематики експансіоністської діяльності ТНК на прикладі ROYAL DUTCH SHELL.

Для пізнання сутності явищ і процесів, що досліджувались, використано описово-аналітичний, статистико-часовий, індуктивний методи, елементарно-теоретичний аналіз і синтез та інші.

Прямі іноземні інвестиції (*foreign direct investment, FDI*) – це придбання іноземних активів з метою здійснення контролю над ними. Цікавим і, можливо, найвидатнішим в історії США прикладом прямих іноземних інвестицій є так звана 24-доларова угода, коли голландський першопрохідник Пітер Мінейт (*Peter Minuet*) викупив в індійського вождя острів Манхеттен за мішок скляного намиста [3].

До виникнення транснаціональних корпорацій міжнародний рух капіталу, в основному, здійснювався шляхом портфельного інвестування. З появою та подальшим розвитком ТНК частина руху коштів у світовому масштабі набуває форми прямих іноземних інвестицій. Експорт капіталовкладень поступово набуває більшого значення, ніж використання позикового капіталу довгострокового характеру. У сучасних умовах провідними прямими іноземними інвесторами виступають транснаціональні корпорації, оскільки втручання в економіку країн приймання за допомогою зазначених методів надає можливість оволодіння значними частками їх ринків.

Дж. Даннінг зазначає, що рішення про пряме іноземне інвестування (як форму реалізації транснаціональної діяльності компанії) приймається за умов компенсації недоліків певними вигодами [2].

Нестійкість світової економіки і невизначеність перспектив негативно впливають на потоки ПІІ у світі. У 2013 р. їх обсяг зріс лише на 2,5% по відношенню до показника 2012 р. Прогнозується, що зростання обсягів прямих іноземних інвестицій буде повільним [4].

На рис. 1 представлено динаміку світового обсягу прямих іноземних інвестицій (*FDI inflows*) у період з 2008 по 2013 рр.

Як видно з рис. 1, потік прямих іноземних інвестицій у світі за період з 2008 р. по 2013 р. був нестійким. Після різкого падіння у 2009 р. (на 180 422 млн дол.) настає період нетривалого зростання у 2010 – 2011 рр., який закінчився черговим спадом у 2012 р. Невелике зростання обсягів ПІІ у 2013 р. дає надію на майбутнє зростання даного показника, що значно залежить від світової економічної ситуації та стану, у якому знаходяться транснаціональні корпорації.

Представляє інтерес дослідження інвестиційної активності транснаціональних корпорацій на прикладі Royal Dutch Shell. Варто зазначити, що даний приклад є характерним і для інших компаній транснаціонального бізнесу.

У табл. 1 представлено динаміку приросту активів Royal Dutch Shell по регіонах у період з 2008 р. по 2013 р.

Як видно з табл. 1, компанія Royal Dutch Shell при здійсненні інвестицій постійно нарощувала свої глобальні активи з 145 386 млн дол. США у 2008 р. до 230 904 млн дол. США у 2013 р. Загальний приріст за даний період склав 85 518 млн дол. США.

Найбільше за цей період компанія інвестувала в країни Азії, Океанії та Африки (52%), а найменше – в Європу (6%). Такий розподіл пояснюється насамперед багатством країн Азії, Океанії та Африки природними копалинами енергетичного характеру.

На рис. 2 представлено динаміку активів Royal Dutch Shell по регіонах у період з 2008 р. по 2013 р.

Як видно з рис. 2, у період з 2008 р. по 2013 р. загальні активи корпорації зросли на 58,82% – до 230 904 млн дол. США.

Характерним прикладом прямого іноземного інвестування Royal Dutch Shell є проект на нафтогазовому полі Кардамом у Мексиканській затоці. Очікується, що даний проект дозволить отримувати 50 000 барелів нафтового еквіваленту в день на піку видобутку.

Характеристики проекту на нафтогазовому полі Кардамом у Мексиканській затоці представлено в табл. 2.

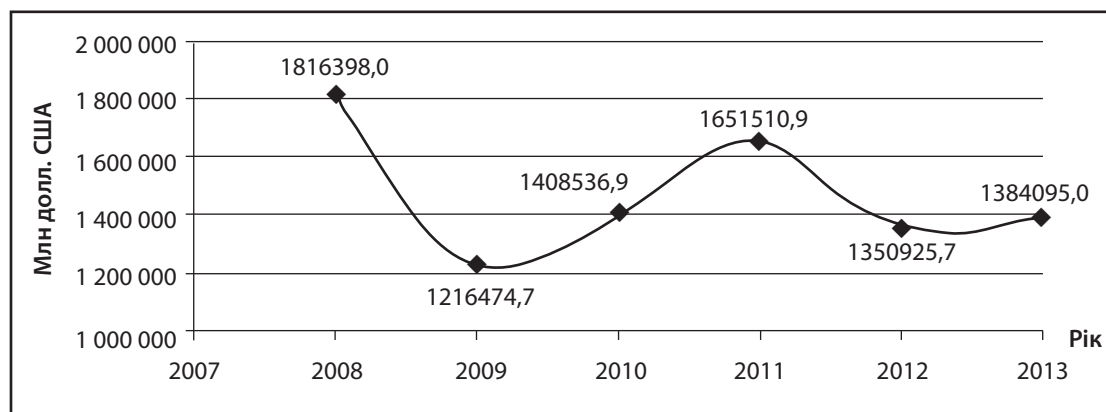

Рис. 1. Динаміка прямих іноземних інвестицій (FDI inflows) у період з 2008 р. по 2013 р.

Джерело: [5].

Динаміка приросту активів RoyalDutchShell по регіонах у період з 2009 р. по 2013 р. (у млн дол. США)

Рік	Регіон				Загалом
	Європа	Азія, Океанія, Африка	США	Північна та Південна Америки (окрім США)	
2013	4644	9401	-239	1985	15791
2012	3766	8193	7631	931	20521
2011	-1071	6856	4300	3349	13434
2010	-4824	8731	7852	1249	13008
2009	2475	11699	2261	6329	22764

Джерело: [6].

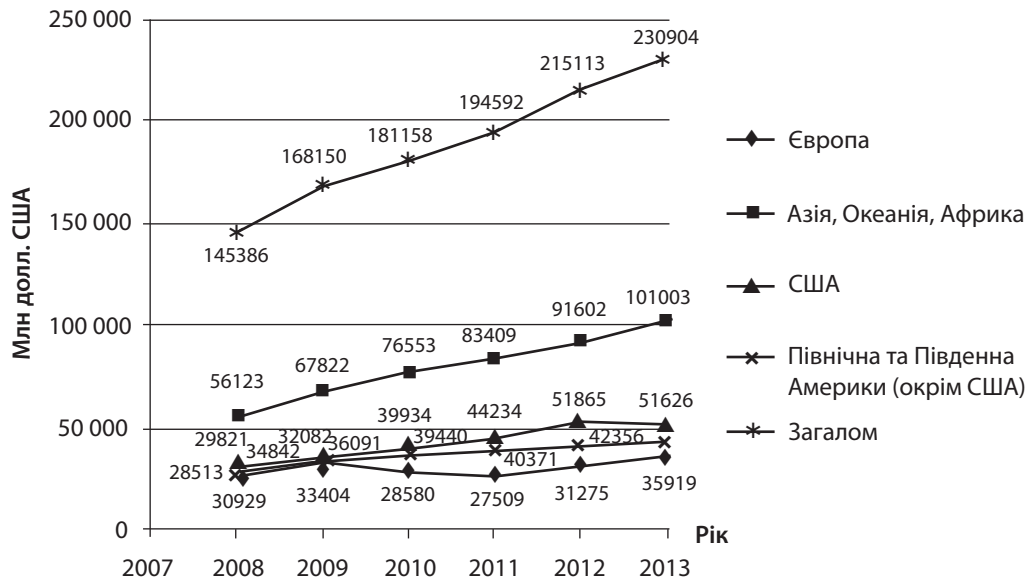

Рис. 2. Глобальні активи Royal Dutch Shell по регіонах світу в період 2008 – 2013 рр.

Джерело: [6].

Таблиця 2.

Характеристики проекту на нафтогазовому полі Кардамом у Мексиканській затоці

Характеристика	Значення
Розташування	Мексиканська затока, США
Глибина	8600 метрів (26000 футів)
Частка Royal Dutch Shell у проекті	100%
Максимальний видобуток	50000 барелів нафтового еквіваленту в день
Обсяг резервів	140 млн барелів нафтового еквіваленту
Очікуваний період розробки	Приблизно 7 років і 8 місяців
Приблизна потреба в інвестиціях	2,5 млрд дол. США
Приблизний рік початку видобутку	2014 р.

Джерело: [7; 8].

Втілення проекту бере початок 9 червня 2011 р., коли компанія Royal Dutch Shell оголосила фінальне інвестиційне рішення розробляти резерви на глибині Кардамом. Було передбачено буріння 5 свердловин протягом 2-х років. За словами Джона Холлоувелла, віце-президента Royal Dutch Shell, Мексиканська затока залишається важливою частиною портфоліо та стратегії Royal Dutch Shell, і очікується, що вона принесе значне зростання впродовж наступних декількох років. Дж. Холлоувелл вважає, що проект на

нафтогазовому полі Кардамом є чудовим прикладом використання наявної інфраструктури з метою збільшення видобутку нафти та газу в менш капіталозатратний спосіб [9]. Слід зазначити, що транснаціональні компанії завжди мають вигоди від активізації ПІІ, оскільки рішення про перенесення виробництва за межі країни базування делегуються у випадку, коли забезпечується збільшення прибутків, які є частиною доходів країни приймання.

Трансфер активів шляхом прямого іноземного інвестування на сьогодні є типовою рисою експансіоністської діяльності компаній транснаціонального бізнесу. Протягом 2013 р. компанія Royal Dutch Shell нараховувала в середньому 92 000 співробітників у більш ніж 70 країнах світу. Динаміка чисельності працівників корпорації показово відображає її експансіоністську діяльність, тенденції зростання чи зменшення в розмірах. У табл. 3 представлено чисельність працівників Royal Dutch Shell у 2008 – 2013 рр.

жаючи на відносно непросту економічну ситуацію у світі, транснаціональні корпорації мають досить оптимістичні очікування щодо глобального інвестиційного клімату у 2014 р. та 2015 р. Сприятливим для інвестування поточний рік вважають 40% транснаціональних корпорацій (рис. 3).

Як видно з рис. 3, очікується, що 2015 р. буде більш сприятливим для інвестування, ніж поточний (54% оптимістичних оцінок для 2015 р. порівняно з 40% оптимістичних оцінок для 2014 р.).

Таблиця 3

Чисельність працівників RoyalDutchShell у 2008 – 2013 рр. (тис. осіб)

Рік	Регион								Загалом
	Європа	Азія	Океанія	Африка	Азія, Океанія та Африка разом	Північна Америка	Південна Америка	Північна та Південна Америка разом	
2013	25	27	3	3	33	31	3	34	92
2012	24	25	3	3	31	29	3	32	87
2011	25	24	3	6	33	28	4	32	90
2010	28	–	–	–	34	–	–	35	97
2009	31	–	–	–	34	–	–	36	101
2008	32	–	–	–	34	–	–	36	102

Джерело: [6].

Виходячи з даних, викладених в табл. 3, можна зробити висновок, що останніми роками експансія компанії Royal Dutch Shell значно уповільнилася: у 2013 р. на корпорацію працювало близько 92 тис. осіб, що менше показника 2008 р. на 10 тис. осіб. Падіння чисельності співробітників Royal Dutch Shell у 2008 – 2012 рр. можна пов'язати з наслідками нещодавньої світової економічної кризи. Зростання загальної чисельності працівників у 2013 р. на 5 тис. осіб порівняно з 2012 р. значною мірою можна пов'язати з поступовим відновленням світової економіки. Компанія планує збільшити чисельність персоналу в наступних роках, щоб мати змогу втілити свою політику.

Важливим фактором, що впливає на обсяги прямих іноземних інвестицій транснаціональних корпорацій, є передбачення глобального інвестиційного клімату. Незва-

Важливою умовою зростання чи спадання інвестиційної активності транснаціональних корпорацій є стан як глобальної економіки вцілому, так провідних країн – отримувачів інвестицій. Найбільш привабливі країни для інвестування для транснаціональних корпорацій на період з 2013 р. по 2015 р. представлені в табл. 4.

З табл. 4 видно, що провідними країнами – отримувачами інвестицій ТНК у найближчому майбутньому будуть країни, що розвиваються. У топ-10 увійшли лише чотири країни з розвинутою економікою: США, Німеччина, Великобританія, Японія.

Можна зробити висновок, що найголовнішими провідниками прямих іноземних інвестицій у світовій економіці є ТНК. У 2012 р. іноземне виробництво ТНК стабільно зросло. Прямі іноземні інвестиції збільшилися на 9% у

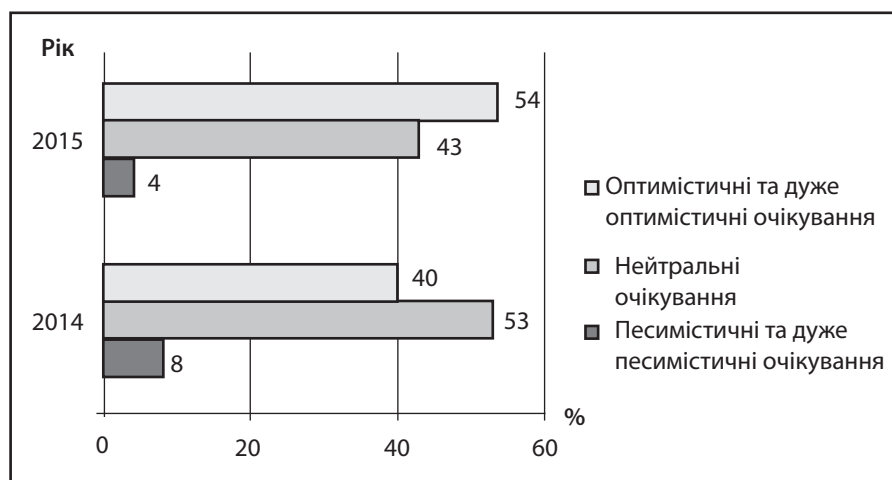

Рис. 3. Очікування ТНК щодо глобального інвестиційного клімату в 2014 – 2015 рр.

Джерело: [4].

2012 р. до 23 трлн доларів США. Продажі в закордонних філіях у 2012 р. виросли на 7,4% у порівнянні з рівнем 2011 р.– до 26 трлн доларів США. Підвищилася і зайнятість – на 5,7% до 72 млн осіб у 2012 р. Таким чином, відновлення темпів зростання світових прямих іноземних інвестицій багато в чому залежить від поведінки ТНК та їх бажання знову зайнятися активним інвестуванням [4].

Таблиця 4

Найбільш привабливі країни для інвестування для транснаціональних корпорацій на період з 2013 р. по 2015 р.

№	Країна
1	Китай
2	США
3	Індія
4	Індонезія
5	Бразилія
6	Німеччина
7	Мексика
8	Таїланд
9	Великобританія
10	Японія

Джерело: [10].

ВИСНОВКИ

Отже, досліджена література та факти з реальної діяльності корпорації компанії Royal Dutch Shell свідчать про те, що обсяги потоків прямих іноземних інвестицій мають тенденцію до уповільнення. Водночас загальні активи корпорацій продовжують зростати. Розуміння процесів у сфері інвестиційної активності транснаціональних компаній надасть можливість прогнозувати зміни конкурентоспроможності національних економік. Напрямом подальших досліджень має стати визначення та вдосконалення принципів і методів підвищення ефективності прямого іноземного інвестування ТНК. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. **Навроцька Н. А.** Дуалізм впливу прямих іноземних інвестицій на приймаючі країни / Н. А. Навроцька // Бізнес Інформ. – 2012. – № 1. – С. 67 – 71.
2. **Lundan, Sarianna M.; Dunning, John** (2008): *Multinational Enterprise sand the Global Economy*, second edition, Cheltenham: Edward Elgar, 2008.
3. **Шкурупій О. В.** Зовнішньоекономічна діяльність підприємства : навч. посіб. / О. В. Шкурупій, В. В. Гончаренко, І. А. Артеменко та ін. / За ред. О. В. Шкурупій. – К. : Центр навчальної літератури, 2012. – 248 с.
4. **Астахова А.** Инвестиционный аппетит ТНК еще не разыгрался [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ecpol.ru/monitoringi/ezhegodnye/866-investitsionnyj-appetit-tnk-eshche-ne-razygralsya.html>
5. **OECD Factbook 2013: Economic, Environmental and Social Statistics** [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.oecd-ilibrary.org/sites/factbook-2013-en/04/02/01/index.html?itemId=/content/chapter/factbook-2013-34-en>
6. **Annual Reports and publications** [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.shell.com/global/aboutshell/>

7. **Cardamom Deep** [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.shell.com/global/aboutshell/major-projects-2/cardmom-deep.html>
8. **Cardamom Oiland Gas Field, United Statesof America** [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.offshore-technology.com/projects/cardamom-oil-and-gas-field>
9. **Shell to shut in Auger platform to complete tie-in at Cardamom field** [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.shell.com/global/aboutshell/media/news-and-media-releases/2013/shell-shut-in-auger-platform-to-complete-tie-in-cardamom-field.html>
10. **World investment prospects survey 2013 – 2015** [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/webdiaeia2013d9_en.pdf

REFERENCES

Astakhova, A. "Investitsionny appetit TNK eshche ne razygralsia" [Investment appetite TNK has not yet played out]. <http://ecpol.ru/monitoringi/ezhegodnye/866-investitsionnyj-appetit-tnk-eshche-ne-razygralsya.html>

"Annual Reports and publications" <http://www.shell.com/global/aboutshell/investor/financial-information/annual-reports-and-publications.html>

"Cardamom Deep" <http://www.shell.com/global/aboutshell/major-projects-2/cardmom-deep.html>

"Cardamom Oiland Gas Field, United Statesof America" <http://www.offshore-technology.com/projects/cardamom-oil-and-gas-field>

Lundan, Sarianna M.; Dunning, John (2008): *Multinational Enterprise sand the Global Economy*, second edition, Cheltenham: Edward Elgar, 2008.

Navrotska, N. A. "Dualizm vplyvu priamykh inozemnykh investytsii na prymaiuchi krainy" [Dualism impact of FDI on host countries]. *Biznes Inform*, no. 1 (2012): 67-71.

"OECD Factbook 2013: Economic, Environmental and Social Statistics" <http://www.oecd-ilibrary.org/sites/factbook-2013-en/04/02/01/index.html?itemId=/content/chapter/factbook-2013-34-en>

Shkurupii, O. V., Honcharenko, V. V., and Artemenko, I. A. *Zovnishnyoeekonomichna diialnist pidpriemstva* [Foreign trade enterprises]. Kyiv: Tsentri navchalnoi literatury, 2012.

"Shell to shut in Auger platform to complete tie-in at Cardamom field" <http://www.shell.com/global/aboutshell/media/news-and-media-releases/2013/shell-shut-in-auger-platform-to-complete-tie-in-cardamom-field.html>

"World investment prospects survey 2013 – 2015" http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/webdiaeia2013d9_en.pdf